

CONSILIERE ȘI ORIENTARE ÎN CARIERĂ

Ghid pentru profesori și părinți

MIHAI COPĂCEANU

CONSILIERE ȘI ORIENTARE ÎN CARIERĂ

Ghid pentru profesori și părinți

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2021

Colecția PSIHLOGIE

Referenți științifici: Prof. univ. dr. Constantin Bălăceanu Stolnici, membru de
onoare al Academiei Române
Prof. univ. dr. Daniel Mara, Universitatea „Lucian Blaga”
din Sibiu

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban, Alex Pașca

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și
inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor
Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
COPĂCEANU, MIHAI

Consiliere și orientare în carieră : ghid pentru profesori și părinți /
Mihai Copăceanu. - București : Editura Universitară, 2021
Conține bibliografie
ISBN 978-606-28-1261-4

159.9

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062812614

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această
lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2021
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021.315.32.47/ 0745 200 718/ 0745 200 357
comenzi@editurauniversitara.ro
www.editurauniversitara.ro

*Cu infinită recunoștință părinților mei,
Ioan și Anișoara, pentru sprijinul constant și îndelungat,
pe parcursul formării academice
și dezvoltării intelectuale*

CUPRINS

Prefață	9
Cuvânt înainte	13
Adolescența	15
Introducere	17
Capitolul I. Unde greșim? Studiu cu peste 500 de tineri (România, 2021)	26
1.1. De crezi că tinerii își aleg greșit cariera?	33
1.2. Ce înseamnă viitorul pentru tine?	35
1.3. Și totuși ce face școala?.....	43
1.4. Experiențe personale (inginerie, drept, psihologie)...	45
1.5. 300 de recomandări ale tinerilor cu privire la alegerea carierei	52
Capitolul al II-lea. Sunt pe clasa a VIII-a, ce mă fac?.....	93
Capitolul al III-lea. Abandonul universitar.....	107
Capitolul al IV-lea. Ce facultate să aleg?	113
Capitolul al V-lea. Studiul în străinătate	125

5.1. De ce doresc tinerii să studieze în străinătate.....	127
5.2. Întoarcerea acasă	131
Capitolul al VI-lea. Personalitate, interese și valori.	136
Capitolul al VII-lea. Chestionare pentru auto-cunoaștere, consiliere și orientare în carieră	146
7.1. Chestionar de interese - 50 de itemi	147
7.2. Chestionar de interese.....	150
7.3. Chestionar de interese profesionale Holland	155
7.4. Lista de interese	163
7.5. Chestionar de aptitudini	171
7.6. Tipuri de inteligență.....	178
7.7. Inventarul orientărilor privind cariera (Edgar H. Schein).....	185
7.8. Chestionar de identificare a stilurilor decizionale.....	190
7.9. Chestionar stil de învățare (1).....	192
7.10. Chestionar stil de învățare (2).....	196
7.11. Sunt o persoană asertivă?.....	199
7.12. Chestionar orientare în carieră - tineri!.....	201
Capitolul al VIII-lea. Final	209
8.1. Cum să te motivezi pentru a învăța! 20 de sfaturi de la un psiholog.....	209
8.2. BAC! Cum facem față stresului?.....	215
Bibliografie.....	222

PREFAȚĂ

Comportamentul uman individual și social este extrem de complicat în special datorită dezvoltării aspectelor socioculturale. El este realizat prin mecanisme neuro-endocrine determinate genetic, dar mai ales modificate epigenetic (grație plasticității sistemului nervos) prin învățare.

Învățarea empirică (spontană) dar mai cu seamă educația în familie sau instituțiile de învățământ sunt procese esențiale pentru formarea și dezvoltarea indivizilor și societăților umane. Ele sunt mai active în adolescență și prima tinerețe când creierul se maturizează morfologic și funcțional și când plasticitatea sa este mai sensibilă și mai eficientă.

De aceea, educația noilor generații este o sarcină extrem de importantă pentru elitele unei societăți, pentru instituțiile de învățământ (mai cu seamă cele preuniversitare) și pentru familie. Educația este o sarcină plină de responsabilități dar și extrem de dificilă, printre altele, pentru că nu poate fi standardizată universal din cauza diversității oamenilor și a diferitelor culturi umane.

Din Neolitic viața lui *Homo sapiens sapiens* a evoluat social, cultural și tehnologic. Bazele de date acumulate au crescut și cresc exponențial. Idealul lui Pico della Mirandola din secolul XV „de omni re scibili”¹ ridiculizat în secolul luminilor de Voltaire a devenit o utopie.

---

¹ *Despre tot ceea ce se poate ști și despre alte câteva*

În lume există diferite profesii, domenii ale culturii și specializări științifice, există diferite cariere. În acest context idealul renaștist s-a metamorfozat în super-specialistul modern, caricaturizat de Bernard Shaw sub forma celui care cunoaște și manipulează din ce în ce mai multe aspecte ale unui domeniu din ce în ce mai limitat până ce „va ști totul despre nimic”.

Este limpede că formarea diferiților specialiști, profesioniști sau activiști într-o carieră necesită pregătiri sau programe de educație specifice. De aceea, omul în devenire și familia lui sau cei ce au grijă de el la un moment dat trebuie să aleagă drumul pe care va merge. Este o alegere grea!!! Această alegere ar trebui să țină seama de personalitatea candidatului, de aptitudinile sale, de unele repere valori culturale și economice, de unele tradiții și interese ale familiei dar și (din ce în ce mai mult) de motivațiile celui implicat dar încă nematur. Această alegere este centrul de putere al acestei cărți a lui Mihai Copăceanu, un distins și meritos psiholog cu o vastă paletă de cunoștințe.

Cum remarcă autorul problema este dificilă din cauzată că nu stăpânim riguros posibilitățile de a detecta aptitudinile omulețului care se află în plină formare. Desigur suntem departe de fanteziile (nu lipsite de un oarecare interes) ale frenologilor veacului XIX, dar fiabilitatea prognosticurilor noastre este încă destul de aproximativă. Surprizele și eșecurile sunt frecvente. Reperele utilizate sunt adesea contradictorii. De asemenea, factorii decizionali (tinerii, familia, profesorii, etc.) nu au totdeauna pregătirea necesară și adesea sunt de rea credință (mai ales acei mentori ocazionali ce contaminatează cu elucubrațiile lor mediile de informare).

Lucrurile s-au complicat în ultimele decenii prin faptul că ponderea celor ce decid alegerea carierei s-a deplasat (în secolul culturii IT) de la adulți la tinerii plini de fantasmе, creduli și orgolioși. Pare un succes, dar este doar unul romantic.

Tinerii sunt optimiști (văd numai partea plină a paharului) și naivi (cred ușor că tot ce zboară se mănâncă) și nu au descoperit încă RĂUL ce infectează relațiile interumane. De aceea cad, ușor în capcanele ce li se întind.

Mai este ceva! Tinerii zilelor noastre, trăiesc cu o dependență crescândă într-o lume virtuală a cărei parametri și repere diferă mult de cei ai lumii reale. Trăiesc cu o beatitudine îngrijorătoare în jungla rețelelor de socializare în care (deseori la adăpostul anonimatului) circulă informații și dezinformații necontrolate care distorsionează realitățile lumii reale și generează reprezentări decizii și comportamente aberante și de prea multe ori malefice.

Această carte pornind de la complexitatea și importanța problemei alegerii profesiei sau carierei cu luminile și umbrele lor, oferă un sprijin, (bazat pe cercetarea științifică a realităților) pentru factorii principali implicați: familia și școala.

Prof. Univ. Dr. Constantin Bălăceanu Stolnici
Membru de onoare al Academiei Române

CUVÂNT ÎNAINTE

Lucrarea *Consiliere și Orientare, Ghid pentru profesori și părinți* (publicată la Editura Universitară din București), elaborată de lect. univ. dr. Mihai Copăceanu, abordează un subiect deosebit de important și sensibil pentru orice elev și părinte, acela al alegerii unui traseu educațional și profesional.

Deși există mult mai multă preocupare, mai mulți specialiști și diverse instrumente de intervenție în acest domeniu al consilierii, orientării școlare și profesionale, toate aceste resurse nu sunt suficiente pentru a răspunde tuturor problemelor pe care tinerii și familiile lor le întâmpină atunci când sunt în situația de a lua cea mai bună decizie în crearea unui drum optim către viitor.

Contribuția esențială a autorului lucrării este aceea de a prezenta rezultatele unui studiu realizat prin intermediul unui chestionar aplicat la 567 tineri, privind orientarea școlară și profesională. Desfășurarea acestei cercetări în perioada pandemiei, în anul 2021 a scos în evidență multe aspecte noi, specifice acestui fenomen prin care au trecut tinerii din țara noastră, ca de altfel și tinerii din întreaga lume.

Lucrarea poate fi valorificată atât prin filtrul analizei și interpretării rezultatelor cercetării, dar mai ales prin reflecțiile pe care le prezintă și generează conținutul studiului, în privința necesității intervenției la nivelul

sistemului național de educație, precum și la nivelul specialiștilor preocupați de asigurarea unui viitor cât mai bun și sănătos tinerei generații.

Prof. univ. dr. Daniel Mara
Decan, Facultatea de Științe Socio-Umane
Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

ADOLESCENȚA

Adolescența este astăzi o temă îndelung dezbătută, ea fiind mai ales prioritară în relațiile între părinți și copii. Psihologii consideră, pe bună dreptate, că adolescența, dar și pre- și postadolescența sunt episoade în viață în care pot adesea apare turbulențe și relații dificile cu părinții.

Explicația psihologilor este simplă: la aceste vârste copiii se confruntă cu cea mai mare pondere de probleme legate de personalitatea lor. Este vorba de orientarea sexuală, orientarea profesională, opțiuni și frământări privind ideea de familie și de parentalitate. În acest fel, în definirea personalității tânărului/tinerei, presiuni către opțiuni și decizii apar ca fiind atât presiuni sociale, cât și presiuni determinate de familie, prieteni, colegi. Se vorbește mult despre prăpastia între generații, o temă care există de tare mult timp, dar care astăzi pare să fie mai acută.

Tinerii spun că sunt înstrăinați de părinți care nu-i mai înțeleg, pentru că părinții nu se racordează la realitate, dificultățile de comunicare axându-se pe două teme: tehnologia, mai ales cea a comunicării, care modifică substanțial relațiile interpersonale și sexualitatea.

Revenind la turbulențele vârstei ajungem la ideea de alegeri, căci orientările amintite duc la alegeri, iar viața este un șir de alegeri. Unele alegeri au consecințe de mare durată, altele nu. Schimbări se pot face, dar nu întotdeauna. O alegere înseamnă o versiune a propriei identități care

poate fi fericită sau nu. Aceasta este marea problemă cu care se confruntă tinerii de astăzi, mai ales când mediul social este atât de dinamic și chiar haotic spun cercetătorii.

Ce faci cu viața ta, cum îți așterni ca să dormi bine este o problemă personală în care ajutorul părinților este mai adesea precar sau dificil de acceptat de cei tineri. Viața este, până la urmă, ceva care se conturează prin alegerile făcute.

Aurora Liiceanu, psiholog și scriitor, doctor în psihologie, a lucrat în cercetare și a predat psihologie la diferite universități din București, dar și la UQAM (Canada) sau EHESS (Franța). În prezent este cercetător senior la Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” din cadrul Academiei Române.

INTRODUCERE

Alegerea carierei nu este cel mai confortabil moment din viața unui adolescent. Tinerii declară o serie de motive pentru care își aleg traiectoria educațională, factori subiectivi. Unii sunt influențați în decizia lor, alții sunt hotărâți și neclintiți, având o singură opțiune în mintea lor și alții sunt indeciși solicitând ajutor. Tinerii pot fi limitați de rezultatele școlare obținute (fie în timpul studiilor fie la examenele finale), când oricât de mult ți-ai dori un anumit profil al liceului sau al facultății, media pe care ai obținut-o te împiedică. Sunt tineri puternic motivați, care cel puțin în cazul liceului, depun eforturi constante pentru ca la finalul clasei a IX-lea să se transfere și să studieze la liceul visat. Au existat în România și fenomene de masă, când imediat în clasa a IX-a, în masă zeci de elevi s-au transferat de la un liceu la alt liceu, de la un liceu mai slab la unul mai performant.

Tinerii pot alege domeniul și profilul în funcție de aptitudinile personale, pot fi influențați de prieteni, anturaj (*și Maria a pus aceeași opțiune, mergem împreună la liceu, poate vom fi în aceeași clasă sau la facultate: eu zis că nu alegi psihologia că ajungi muritor de foame*), pot fi influențați sau chiar siliți de către părinți (să aleagă sau să nu aleagă un liceu/facultate), pot asculta de sfatul

dirigintelui sau de recomandarea profesorului consilier școlar (*mi-a spus că mi se potrivește cel mai bine acest liceu*) sau pot fi determinați de unii factori precum apropierea de casă, lipsa resurselor financiare de a studia în alt ora, altă țară (așa cum vom constata și în sondajele realizate la nivelul elevilor de clasa a VIII-lea din unele județe din țara noastră).

Delimitările conceptuale sunt tratate în orice manual teoretic. Plec de la premisa că pentru cititori sunt deja cunoscute diferențele dintre consilierea psihologică, consilierea educațională și consilierea în carieră. Nu doresc să citiți un manual teoretic, nu e scopul acestui ghid. La nivel școlar avem deja înființate cabinete de asistență și consiliere educațională.

În ultimii ani se vorbește mult mai mult despre alte servicii care au rol de orientare în carieră, de coaching și mentorat, despre programe și sesiuni de mentorat cu persoane care dețin competențe și specializări. Aceste sesiuni au rol de autocunoaștere, de a dezvolta unele abilități necesare unui nou job, de a sprijini clientul în adoptarea unei decizii potrivite pentru sine și inclusiv de a construi un CV și de a pregăti persoana pentru interviul de angajare.

Dacă mentorul are rolul de a încuraja, motiva și sprijini clientul în parcursul de dezvoltare al carierei, coach-ul este cel care descoperă abilitățile clientului, ghidează clientul, crește standardul de performanță, propune și stabilește scopuri concrete fie că vorbim de căutarea unui nou loc de muncă sau de modificări.

Noutatea este dată de persoanele care dau sfaturi despre carieră făcând vlogging, persoane de diferite vârste, fără nicio pregătire de specialitate, dar care oferă sugestii și recomandări și au credibilitate și impact datorită pur și simplu notorietății, evaluată prin numărul de urmăritori sau aprecieri online. Fie că vorbim de platforme precum Youtube, de site-uri și bloguri personale sau de social media precum Facebook sau Instagram. Mai nou, cu puternic impact și în România este TikTok, iar probabil peste 1 an vom vorbi de alte platforme care să aflu în top.

Discuția devine impardonabilă când persoane cu notorietate, transformate dintr-o dată în personalități sau celebrități (majoritatea emit opinii personale de multe ori pe baza unor experiențe personale sau a unor raționamente greșite) influențează în mod negativ opiniile educaționale ale tinerilor. S-a accentuat îngrijorarea profesorilor și a părinților în contextul unui discurs despre nonvalori sau despre cum „școala nu contează”, „școala nu te face om”, „poți face bani și fără școală”.

Credibilitatea unui astfel de personaj este mult mai puternică în comparație cu recomandările bazate pe dovezi sau lecțiile predate de un profesor la catedră. Tinerii compară sfaturile unui personaj din mass-media care a obținut rapid o avere uriașă cu experiența profesională și sfaturile unui profesor, diriginte chiar consilier școlar care primește un salariu de la Ministerul Educației cât cheltuirea acel vlogger într-o seară la un club. Să luăm exemplul lui Dorian Popa, cunoscut de către tineri, care are 2 milioane de abonați pe Youtube, 1 milion de urmăritori pe Facebook și 2.3 milioane de urmăritori pe Instagram.

Ministerul Educației are de 10 ori mai puțini urmăritori pe Facebook, pagina oficială fiind urmărită de 100.000 de persoane (și aici incluzând bineînțeles miile de profesori, de fapt cred că nu toți profesorii urmăresc pagina de Facebook a ministerului). Doar din vizualizările de pe Youtube conform declarației lui Dorian Popa din ianuarie 2021 la Aleph News face între 7.000-15.000 de dolari/lună, iar în funcție de reclame poate ajunge la un venit între 20-40.000 euro/lună.

Ce face Ministerul Educației pe Instagram acolo unde milioane de tineri își petrec zilnic timpul, cum se adresează lor, cum îi educă și cați urmăritori are pe canalul de Instagram? Fostul ministru al educației avea un cont cu 3.000 de urmăritori la finalul anului 2020. În anul 2021 nu am identificat un cont al ministerului și iată cum pierde. Educația nu o faci doar la clasă ci și folosindu-te de tehnologia online.

Grav, tot la finalul anului 2020, ne-am trezit cu un alt fenomen în România. Un personaj autointitulat „profu online” declara pe un cont de TikTok că se ocupă de mentorat și coaching pentru elevi, studenți și părinți. De ce zic fenomen? Pentru că este urmărit de 521.000 de utilizatori (și numărul lor crește de la oră la oră), majoritatea copii și adolescenți, are peste 3580 de clipuri, 21 milioane de aprecieri, pe scurt un foarte mare impact. Într-o zi a publicat peste 100 de videoclipuri și a primit cel puțin 10.000 de comentarii. Și ce-i rău cu asta? Nu au copii nevoie de profesori și mentori? Ba da.